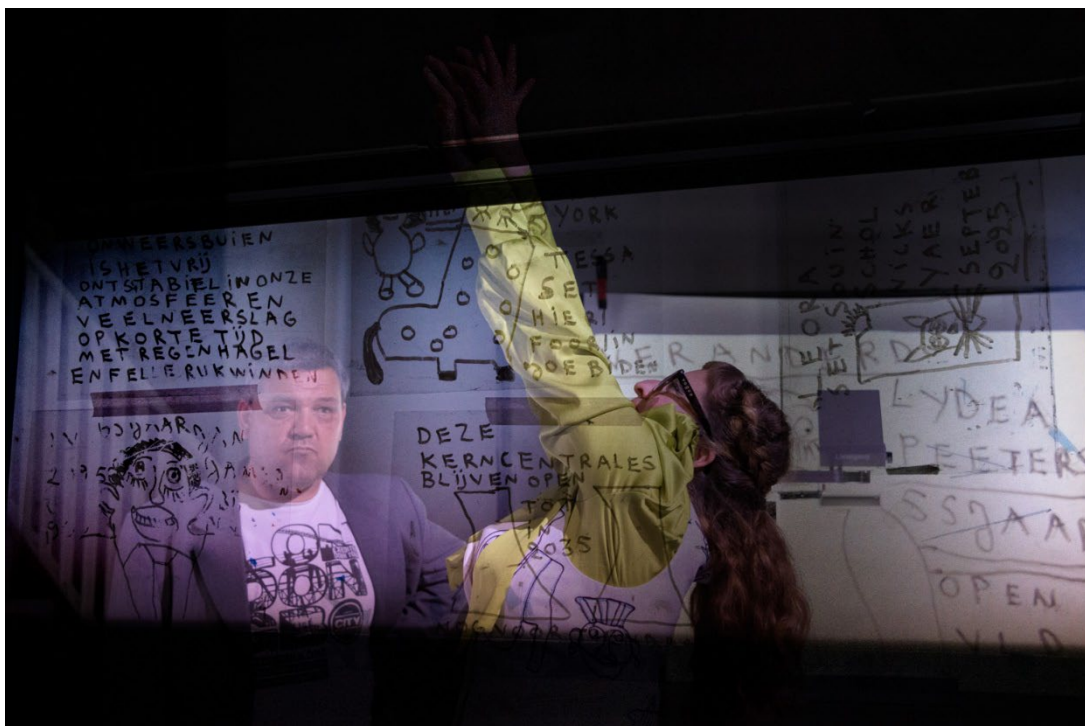

Creatie 2024

Première 29 augustus 2024, tijdens het Bijloke Wonderland festival (Gent|BE)

CRUDO

Lisi Estaras & Pierre Muylle | laGeste

© Sofie De Backere

“Met Crudo besluiten drie verschillende kunstenaars een gezamenlijke zoektocht aan te gaan naar hun plaats in de kunstwereld. In deze zoektocht botsen ze met begrippen, worstelen ze met de geschiedenis en zoeken ze naar een gemeenschappelijke taal.”

laGeste

TEKST KLAUS COMPAGNIE

Het moet allemaal kunst van de Middeleeuwen zijn voor mij, omdat daar meer in zit. Want moderne kunst dat zegt mij niks.
Moet allemaal van me zijn met meer donkere kleuren.
Moderne kunst zegt me niks.
Ik kan daar veel langer op kijken in een museum.
Het jaar staat er ook op. Het jaar waarin het gemaakt werd met de donkere kleuren
Ik heb nooit academie gedaan.
In 2024 is het 31 jaar geleden dat ik op school zat.
Ik heb 20 jaar met acryl en ecoline gewerkt op doek.
Ik moet daarvoor een afbeelding hebben van de computer want zonder afbeelding moet je uit het hoofd tekenen.
Ze zijn daar beginnen in de jaren '90. Maar dan was er te weinig plaats. We zaten allemaal op elkaar.
Dat was toen in de gemeente Zwevegem.
Ruben was daarbij en nog andere mensen. Hij was dan ook nog 22 jaar jonger.
Dat weet ik niet meer.
laurette ven Fleteren, Liliane ... en André Wostyn
En Conny Declercq was daar ook bij.
In verschillende jaren.
Je kan niet meer weten wanneer dat precies was.
Ik kan dat niet allemaal onthouden omdat het te lang geleden is.
Ruben laflere is 8 jaar jonger dan mij. Ik word nu 44 jaar in 2024. Hij zit vaak op de computer. En hij bestelt de maaltijden. Voor een dertigtal mensen. Hij belt naar de keuken en dan moet hij de maaltijden bestellen. En ook dikwijls bepaalde facturen in orde brengen. Dominique doet dat ook soms.
In de artotheek hangen werken die ik jaren geleden heb gemaakt. Er zijn daar ook al werken van verkocht. Jaren die we jaren geleden hebben gemaakt.

TEKST PIERRE MUYLLE

Welkom

Art Brut, een term die letterlijk 'ruwe kunst' betekent, heeft een intrigerende ontstaansgeschiedenis die teruggaat tot het begin van de 20e eeuw. De term werd voor het eerst gebruikt door de Franse kunstenaar Jean Dubuffet in de jaren 1940 om kunstwerken te beschrijven die gemaakt waren door mensen die niet getraind waren in de traditionele kunsttechnieken. Deze kunstenaars waren vaak buitenstaanders in de samenleving, zoals geesteszieken, gevangenen, kinderen of mensen met een verstandelijke beperking.

laGeste

Dat is wat Chat GPT erover te zeggen heeft. Dat is correct maar voor mij is dat niet waar het over gaat. Ik wil jullie graag iets vertellen over Art Brut maar voor ik dat kan doen is het belangrijk om jullie te schetsen in welke context dit term ontstaan is.

Het is zo dat Art Brut bij uitstek een aanval was op een kunstbegrip dat heel uitsluitend bestond uit academische witte, westerse, katholieke, mannelijke kunst. Tot het einde van de romantiek was kunst academisch of was het geen kunst. Als we nu over kunst spreken hebben we het heel vaak over zaken die voor de romantiek onmogelijk onder kunst hadden kunnen begrepen worden.

Daarom is het ook zo krachtig dat Dubuffet eind jaren '50 met de term Art Brut komt. Hij heeft die term gebruikt als koevoet om ons kunstbegrip open te breken. Uiteraard zijn er ook andere "aanvallen" geweest. Zowel vanuit de kunst zelf als van buitenaf. De verschillende avant-gardes hebben daar zeker ook toe bijgedragen. Zo werd bijvoorbeeld steeds meer invloed toegelaten uit niet westerse culturen. Die invloeden werden opgenomen door de avant-garde en achteraf als primitivisme benoemd. Maar die voorwerpen zelf werden door die avant-garde nooit echt als kunst gezien. Ze hadden invloed op hun kunst maar werden niet als such opgenomen in ons kunstbegrip.

Hetzelfde geldt voor de Prinzhorn collectie. Hans Prinzhorn legde vlak na de eerste wereldoorlog vanuit de universiteit van Heidelberg een collectie aan van tekeningen en andere kunstobjecten uit de Duitse psychiatrische klinieken van die tijd. Hij bestudeerde die werken en schreef er een boek over: "Bildnerie des Geisteskranken". Die collectie bestaat maar heeft haar belang vooral te danken aan de invloed die ze heeft gehad op de avant-garde. Paul Klee en Wasily Kandinsky hebben Bildnerie des geisteskranken getoond aan hun studenten in de Bauhaus. Ook de surrealisten zoals Max Ernst en vele andere hebben zich rechtstreeks door Prinzhorn's boek laten inspireren. Maar de werken zelf zijn nooit als kunst getoond. Tot de Nazi's ze hebben ingezet voor hun "Entartete Kunst Ausstellung" om te bewijzen dat de avant-garde kunstenaars Joden en Bolsjeviken waren wiens werken niet te onderscheiden waren van dat van gekken.

Pas na de tweede wereldoorlog komt Dubuffet met een veel radicalere stellingname. Art Brut gaat van binnenuit de macht van de culturele consensus aanvallen door te stellen dat kunst ontstaat buiten de cultuur en daar dus ook niet afhankelijk van is. In ongeslepen vorm herkent Dubuffet kunst wanneer het niet beïnvloed wordt door cultuur. Ook hij gaat daarvoor op zoek binnen de psychiatrie maar ook bij gevangenen, daklozen, huisvrouwen,... bij al wie niet toegelaten wordt in de academie. Dubuffet zet Art Brut in om heel duidelijk het verschil te maken tussen kunst en cultuur. Daarbij laat kunst zich niet domesticeren door de afspraken die binnen de cultuur gelden. Of om het met de heldere woorden van Walter Swennen te zeggen: *"Voor mij is kunst iets dat nog gemaakt moet worden. Cultuur is wat al bestaat, vermalen tot eenheidsworst door de communicatie."*

Dat is wat Dubuffet heel sterk heeft willen verwoorden met de introductie van Art Brut. Niet zozeer om rechten op te eisen voor wat hij zelf gemarginaliseerde mensen noemde maar wel om de vrijheid in de kunst zelf op te eisen. Dubuffet heeft dat van binnenuit, vanuit de kunst zelf gedaan. Door te zeggen dat hij als kunstenaar niemands toestemming nodig heeft om kunstenaar te kunnen zijn. Hij is niet afhankelijk van een consensus binnen de Westerse cultuur. Net zo min als dat de kunst onze cultuur nodig had om te ontstaan in haar puurste vorm, daar waar cultuur geen invloed heeft, in de Art Brut.

Dat is wat ik te zeggen heb over Dubuffet.

Wat Dubuffet op dat moment absoluut niet kon weten is dat de wereld heel sterk zou evolueren. Vooral bij de vertaling naar outsider art, door Roger Cardinal veel later in 1972, verschuift het zwaartepunt van een artistieke aanval op ons kunstbegrip naar een meer sociale benadering. Art Brut is vooral vanuit een analyse van het kunstbegrip ontstaan. Dat de makers vaak asociale mensen waren was bijzaak. Bij Outsider Art ligt de nadruk vooral op die asociale status van haar maker, op het feit dat die mensen vaak gemarginaliseerd of uitgesloten zijn uit onze maatschappij en dus ook uit onze cultuur. Alsof het gaandeweg een essentiële voorwaarde was om tot deze nieuwe stroming te behoren. Outsider art is een niche binnen de kunstwereld geworden waar we allerlei outsiders kunnen recupereren en hun exotische werken kunnen verhandelen. Dat misverstand nemen we nu nog altijd mee. Het zorgt er voor dat de sociale omstandigheden een voorwaarde gaan vormen om over Art Brut te kunnen spreken. Als je nu outsider art invoert op chat GPT dan krijg je een antwoord die niet langer focust op de kracht van het kunstenaarschap tegenover de culturele consensus maar wel op kunst gemaakt door mensen met een beperking, uit de psychiatrie, de gevangenis etc... Daardoor zijn we terug naar een veilige consensus verschoven. Het is nu cultureel algemeen aanvaard dat er ook iets bestaat als outsider art en dat dat kunst is gemaakt door neurodiverse mensen. Daar bovenop kwam er ook een andere sociale ontwikkeling die veel invloed heeft op de manier waarop we omgaan met elkaar en dus ook met elkaars kunstuitingen: inclusie. De inclusie gedachte zorgt ervoor dat we mensen met een psychische kwetsbaarheid of met een verstandelijke beperking bijvoorbeeld, mensen die door Dubuffet als fundamenteel asociaal werden bestempeld, ook een plaats zijn gaan toekennen in onze maatschappij. Hun stem is deel gaan uitmaken van onze gedeelde wereld en zo oefenen ze er ook invloed op uit. Ze zijn niet langer meer het lijdend voorwerp van onze wereld en dus ook niet van ons kunstbegrip. Die twee evoluties spreken elkaar heel erg tegen. Het is contraproductief om enerzijds mensen een plaats te geven in onze wereld en ze tegelijk te isoleren in een aparte niche.

Cultuur is een wollen deken! En het komt ons nog goed uit ook! Want daarmee moeten we niet kijken naar wat we niet kunnen verdragen! De kunst! Kunst heeft onze toestemming niet nodig, het bestaat gewoon!

Luister naar Dubuffet! Luister naar de kunstenaar!

Maar dat kunnen we niet! Waarom? Omdat we bang zijn om controle te verliezen. We zijn lui en beseffen niet wat we daardoor dreigen te verliezen. Want, ja, als we geen zorg dragen voor die artistieke positie dan verdwijnt die terug, samen met de vrijheid waar ze uit is ontstaan.

Luister.

In onze maatschappij vinden we allerlei posities belangrijk. De politieke, de economische, de juridische,... Neem nu bijvoorbeeld de politieke positie. Elk van ons kan en mag die bekleden en zal er ook de prijs voor betalen. Maar om die conditie mogelijk te maken hebben we keuzes gemaakt, ruimte gemaakt. Er is een systeem bedacht, bij ons is dat de parlementaire democratie en dat systeem blijven we verfijnen en bijsturen. Er worden lonen betaald en pensioenen, er is een huis voor gebouwd. We organiseren verkiezingen en debatten, betogingen en stakingen, congressen en partijen. Wel, de artistieke positie is net zo'n postuur. Even noodzakelijk als de politieke, de economische, de juridische,... Elk van ons kan die opstelling ook gaan innemen en zal er ook de prijs voor betalen.

Waarom vinden we die belangrijk? Omdat ze radicaal verbonden is met vrijheid. Daarom vinden we die tegelijk ook zo gevaarlijk.

Als we vrijheid willen een plaats geven dan moeten we de artistieke positie ook omringen met de ruimte en de keuzes die het nodig heeft om te kunnen bestaan. We moeten er ruimte voor maken zonder het uit te hollen. Er moeten lonen betaald en pensioenen, er moeten huizen voor zijn en congressen en scholen en een markt en een debat noem maar op. Dan heb ik het niet over het omringen met cultuur of borgen van erfgoed, nee, ik heb het over ruimte voor de artistieke positie. Musea bv. moeten niet enkel instaan voor het erfgoed of voor het publiek, ze moeten de artistieke positie ruimte geven.

De enige reden die ik kan bedenken waarom we die vrijheid geen ruimte zouden willen geven is controle. We offeren de vrijheid op voor veiligheid en controle. Kunst ontsnapt hieraan en dus moet het getemd worden in cultuur. Als we de artistieke positie verliezen dan doden we de vrijheid.

Dat kunnen we toch niet toestaan?!

Niet voor Dubuffet,

Maar ook niet voor mij, voor Klaus en ook voor Lisi en voor jou en voor jou...

TEKST KLAUS COMPAGNIE

Een hersenbloeding kan dodelijk zijn. Omdat ze daar niet goed opgelet hebben bij de geboorte, bijna 52 jaar geleden, met die zuignappen. Omdat ik daar uitgetrokken ben geweest door een heel dwaze dokter die daar nooit op gelet heeft in het jaar 72.

Ik krijg daar epilepsie aanvallen van en heb een verlamming aan de linker kant. Die kan ik niet meer gebruiken. Bij ons in de Zandberg is iedereen beschadigd aan de hersenen. Ze hebben allemaal een beperking. Ik weet niet hoe dat komt.

Je moet eens zelf een fles cognac halen. Dat heeft 40 graden. Je kan dat lang houden omdat dat lang kan bewaren. Cointreau heeft ook 40 graden kan je ook lang houden. *You drink a glass of whiskey before you sleep. You smoke a cigar before you sleep, not in bed. Ruben laflere is not good in sleep. Ruben laflere is very grey. I take sleeping medication. So I can sleep all night.* Het duurt twee uren voor het in werking treedt. Hoe zeg je dat in het Engels?

On Sunday I drink a glass of wine. Ook op feestdagen.

laGeste

CREDITS

performers Lisi Estaras, Pierre Muylle, Klaus Compagnie

lichtontwerp Helmut Van den Meersschaut

geluid & soundscape Damien Magnette

kostuumontwerp Ellen Kromhout

dramaturgie Hildegard De Vuyst

productie laGeste

met steun van Stad Gent, de Vlaamse Overheid, de Tax Shelter maatregel van de Belgische Federale Overheid via Flanders Tax Shelter

FLANDERS
TAX
SHELTER

© Sofie De Backere

laGeste